

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРЕСУ, ТРИВОГИ ТА ДЕПРЕСІЇ В СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

О.В. Рубаник, Д.Р. Хандріка

ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Резюме. Проведено аналіз наукових публікацій щодо психологічних особливостей у студентів різних країн в умовах їх дистанційного навчання на тлі пандемії COVID-19. Досліджено особливості показників тривожності, депресії та стресу в студентів київських вищих навчальних закладів восени 2022 року залежно від гендеру. Всього обстежено 96 студентів різних ВНЗ віком від 18 до 23 років, із них 67 дівчат і 29 хлопців. Обстеження проводили за невербальним і вербальним тестами: восьмиколірним тестом М. Люшера та опитувальником тривожності й депресії HADS. Результати обстеження показали, що за невербальним тестом М. Люшера існує тенденція частіше спостерігати високі показники стресу в хлопців, тоді як за вербальним тестом HADS частіше можна спостерігати підвищені й високі показники тривожності в дівчат. Отримані результати потребують подальших досліджень і вказують на важливість поєднання вербальних та невербальних тестів у процесі обстеження студентів, особливо хлопців, із метою вчасного виявлення їх психологічних порушень і скерування до відповідних фахівців.

Ключові слова: гендерні особливості, рівень депресії, рівень стресу, рівень тривожності, студенти.

Gender features of stress, anxiety and depression students during the COVID-19 pandemic

O.V. Rubanik, D.R. Handrika

NSC «Institute of Biology and Medicine» of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Abstract. An analysis of scientific publications on the psychological characteristics of students from different countries in terms of their distance learning against the background of the COVID-19 pandemic. The peculiarities of indicators of anxiety, depression and stress in students of Kyiv higher education institutions in the autumn of 2022, depending on gender, have been studied. A total of 96 students from different universities aged 18 to 23 were surveyed, including 67 girls and 29 boys. Surveys were conducted on nonverbal and verbal tests: M. Luscher's eight-color test and the HADS anxiety and depression questionnaire. The results of the survey showed that the nonverbal test of M. Luscher tends to be more

УДК:616.89-008.454+614.253.4+616-036.21

DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-2-3.69

© О.В. Рубаник, Д.Р. Хандріка

likely to have high levels of stress in boys, while the verbal test of HADS is more likely to be observed high and high levels of anxiety in girls. The results obtained require further research and indicate the importance of combining verbal and nonverbal tests in the process of examining students, especially boys, in order to identify their psychological disorders in a timely manner and refer them to appropriate specialists.

Keywords: gender characteristics, level of depression, level of stress, level of anxiety, students.

На тлі пандемії COVID-19 у всіх країнах світу були введені карантинні обмеження, що викликало зміни соціального життя, умов праці та навчання. Ці зміни значно вплинули на фізичне, соціальне й психічне здоров'я всіх верств населення, унаслідок чого значно зріс рівень стресу, страху, тривоги, депресії, а також розладів сну та інших психічних порушень [1, 2].

Часті повідомлення в засобах масової інформації про випадки захворювання на інфекцію SARS-CoV-2, у тому числі про випадки з летальним результатом, викликали страх, занепокоєння та стрес, зокрема і серед студентської молоді [3].

Для обмеження поширення інфекції SARS-CoV-2 серед студентів і викладачів у вищих навчальних закладах було введено форми дистанційного та змішаного навчання. Зміни форми навчання призвели до збільшення психологічного навантаження й продуктивності студентів, що також мають свій особливий вплив на психічну сферу студентів і викладачів [4].

На психологічний стан студентів також впливає й економічний чинник, оскільки деякі студенти втратили свої робочі місця. Можна брати до уваги й те, що внаслідок карантинних обмежень було закрито різні розважальні центри, заборонено збори й вечірки, подорожі. Це викликало в студентів ефект ув'язнення, що також збільшив тривогу [5].

Сучасний стан наукових досліджень проблеми впливу пандемії COVID-19 на психологічне здоров'я студентів показав суттєві розбіжності показників, зокрема від 11 до 88,9% за рівнем тривожності, за даними різних авторів [3-8].

Підвищення стресу й депресії в студентів викликає сильне занепокоєння, оскільки ці чинники впливають не лише на їхню успішність і працездатність, але й збільшують кількість самоушкоджень і суїцидальних спроб [6-10].

Попри значну кількість наукових публікацій із питань психологічних порушень у студентів на тлі пандемії, висвітлення гендерних особливостей стресу й тривожності в умовах

пандемії представлено недостатньо, однак це важливо для розробки та вдосконалення профілактики стресу й тривоги, нових методів реабілітації студентів із різними гендерами в умовах карантинних заходів.

Мета дослідження — вивчення гендерних особливостей показників стресу, тривоги та депресії в студентів під час пандемії COVID-19.

Матеріали та методи

У проведених нами дослідженнях взяли участь 96 студентів різних ВНЗ віком від 18 до 23 років, із них 67 дівчат і 29 хлопців. Дослідження проводили анонімно, за умов добровільної згоди.

Гендерні особливості показників тривожності за тестом HADS представлено на рис. 1, 2.

Перша частина тесту HADS із визначенням рівня тривожності показала, що відсоток показників підвищеного і високого рівнів тривожності серед студенток вищий (сума субклінічно й клінічно вираженої тривожності становила 55%) порівняно зі студентами (сума субклінічно й клінічно вираженої тривожності становила 45%).

Результати тестування щодо другої частини тесту HADS представлено на рис. 3, 4.

За показниками цього тесту серед обстежених студентів обох гендерних груп був відсутній рівень клінічно вираженої депресії. Також було виявлено, що відсоток рівня субклінічно вираженої депресії практично однаковий, злегка дещо більший у хлопців і становить 17% порівняно зі студентками — 16%.

Показники стресу в студентів-хлопців і студенток-дівчат за восьмикольоровим тестом М. Люшера представлено на рис. 5, 6.

Як видно з діаграми, існує невелика тенденція до збільшення високого рівня стресу в хлопців: 10 і 6% відповідно, і явна тенденція більш частого помірного рівня стресу в дівчат: 11 і 21%. Сумарні показники стресу за невербальним тестом М. Люшера показують дещо більший рівень стресу в дівчат за цим тестом:

Рисунок 1

Показники тривожності в студентів-хлопців за тестом HADS

Рисунок 2

Показники тривожності в студенток-дівчат за тестом HADS

Рисунок 3

Показники депресії в студентів-хлопців за тестом HADS

Рисунок 4

Показники депресії в студенток-дівчат за тестом HADS

Рисунок 5

Показники стресу в студентів-хлопців за тестом М. Люшера

Рисунок 6

Показники стресу в студенток-дівчат за тестом М. Люшера

21 і 27%, однак ця різниця менш виражена, ніж за тестом HADS: 45 і 55% відповідно. Отже, дівчата частіше вербалізують свої почуття порівняно з хлопцями. Таким чином, у процесі проведення скринінгових досліджень необхідно поєднувати вербальні тести з невербальними.

Висновки

На підставі наведеного вище можна зробити такі висновки:

1. Сучасний стан наукових досліджень щодо впливу пандемії COVID-19 на психологічне

здоров'я студентів показав суттєві розбіжності показників, за даними різних авторів, зокрема від 11 до 88,9% за рівнем тривожності, відсутність достатньої уваги гендерним відмінностям.

2. Проведені дослідження 96 студентів за вербальним тестом HADS показали тенденцію до збільшення частоти тривожності в дівчат порівняно з хлопцями: показники клінічно вираженої тривожності — у 28% дівчат та 21% хлопців; субклінічно вираженої — у 27% дівчат та 24% хлопців.
3. В обстежених студентів не спостерігалось показників клінічно вираженої депресії, а показники субклінічно вираженої були практично ідентичними в хлопців і дівчат: 17 і 16% відповідно.
4. Дослідження рівня стресу за невербальним тестом М. Люшера показало, що існує тенденція до збільшення рівня високого стресу в хлопців: 10 і 6% відповідно, і тенденція

більш частого помірному стресу в дівчат: 11 і 21%.

5. Отже, отримані показники продемонстрували необхідність поєднання вербальних і невербальних експрес-тестів у процесі дослідження молоді, особливо хлопців, які в процесі вербальних досліджень не так часто, як дівчата, вказують на наявність тривожних переживань.

Оскільки через пандемію COVID-19 збільшилася частота порушення психічного здоров'я різних верств населення, зокрема і серед студентів, важливим є подальше ретельне вивчення цього питання. Є необхідність вдосконалення методів скринінгових досліджень тривожності й депресії в студентів з орієнтацією на гендерні особливості. Це допоможе поліпшити раннє виявлення, вдосконалити профілактику, лікування, реабілітацію і сприятиме запобіганню виникненню психічних порушень.

Список використаної літератури

1. Salari N, Hosseini-Far A, Jalali R, Vaisi-Raygani A, Rasoulpoor S, Mohammadi M, Rasoulpoor S, Khaledi-Paveh B. Prevalence of stress, anxiety, depression among the general population during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Glob. Health.* 2020;16:57. doi: 10.1186/s12992-020-00589-w.
2. Deng J, Zhou F, Hou W, Silver Z, Wong CY, Chang O, Drakos A, Zuo QK, Huang E. The prevalence of depressive symptoms, anxiety symptoms and sleep disturbance in higher education students during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Psychiatry Res.* 2021;301:113863. doi: 10.1016/j.psychres.2021.113863.
3. Aristovnik A, Keržič D, Ravšelj D, Tomaževič N, Umek L. Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective. *Sustainability.* 2020;12:8438. doi: 10.3390/su12208438.
4. Gonzalez T, De La Rubia MA, Hincz KP, Comas-Lopez M, Subirats L, Fort S, Sacha GM. Influence of COVID-19 confinement on students' performance in higher education. *PLoS ONE.* 2020;15:e0239490. doi: 10.1371/journal.pone.0239490.
5. Aristovnik A, Keržič D, Ravšelj D, Tomaževič N, Umek L. Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective. *Sustainability.* 2020;12:8438. doi: 10.3390/su12208438.
6. Mamun MA, Chandrima RM, Griffiths MD. Mother and Son Suicide Pact Due to COVID-19-Related Online Learning Issues in Bangladesh: An Unusual Case Report. *Int. J. Ment. Health Addict.* 2020;1-4. doi: 10.1007/s11469-020-00362-5.
7. Gratz KL, Mann AJ, Tull MT. Suicidal ideation among university students during the COVID-19 pandemic: Identifying at-risk subgroups. *Psychiatry Res.* 2021;302:114034. doi: 10.1016/j.psychres.2021.114034.
8. Gratz KL, Mann AJ, Tull MT. Suicidal ideation among university students during the COVID-19 pandemic: Identifying at-risk subgroups. *Psychiatry Res.* 2021;302:114034. doi: 10.1016/j.psychres.2021.114034.
9. Tasnim R, Islam MS, Suján MSH, Sikder MT, Potenza MN. Suicidal ideation among Bangladeshi university students early during the COVID-19 pandemic: Prevalence estimates and correlates. *Child Youth Serv. Rev.* 2020;119:105703. doi: 10.1016/j.childyouth.2020.105703.
10. Garlow SJ, Rosenberg J, Moore JD, Haas AP, Koestner B, Hendin H, Nemeroff CB. Depression, desperation, and suicidal ideation in college students: Results from the American Foundation for Suicide Prevention College Screening Project at Emory University. *Depress. Anxiety.* 2008;25:482-488. doi: 10.1002/da.20321.

Для цитування: Рубаник ОВ, Хандріка ДР. Гендерні особливості стресу, тривоги та депресії в студентів під час пандемії COVID-19. *Терапевтика / імені професора М.М. Бережницького.* 2022;3(2):69-73. DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-2.69.

Адреса для листування: Рубаник Олександр Васильович, rubanikaleksej@gmail.com; Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини» Київського національного університету, вул. Володимирська, 64/13, Київ, 01601, Україна.

Відомості про авторів: Рубаник Олександр Васильович, студент V курсу спеціальності 222 «Медицина» ННЦ «Інститут біології та

медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ORCID: 0000-0001-9772-597X; Хандріка Данило Романович, студент V курсу спеціальності 222 «Медицина» ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ORCID: 0000-0001-7141-986X.

Особистий внесок: Рубаник О.В. — концепція публікації, статистична обробка матеріалу, написання статті, збір матеріалу дослідження, участь в обробці матеріалу дослідження; Хандріка Д.Р. — концепція публікації, огляд літератури, участь у редагуванні, дослідженні, формуванні висновків.

Фінансування: Стаття підготовлена в рамках самофінансування.

Декларація з етики: Автори задекларували відсутність конфлікту інтересів і фінансових зобов'язань.

Проходження статті: Надійшла до редакції 20 липня 2022 року; прийнята до друку 20 серпня 2022 року; надрукована 14 вересня 2022 року.

For citation: Rubanik OV, Handrika DR. Gender features of stress, anxiety and depression students during the COVID-19 pandemic. *Terapevtyka / of professor M.M. Berezhnytsky* 2022;3(2):69-73. DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-2.69.

Correspondence address: Rubanyk Oleksiy Vasyliovych, rubanikaleksej@gmail.com; Educational and Research Center «Institute of Biology and Medicine» of Kyiv National University, St. Volodymyrska, 64/13, Kyiv, 01601, Ukraine.

Information about the authors: Rubanyk Oleksiy Vasyliovych, 5th

year student majoring in 222 Medicine at the Institute of Biology and Medicine of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. ORCID: 0000-0001-9772-597X; Khandrika Danylo Romanovych is a 5th year student majoring in 222 Medicine at the Institute of Biology and Medicine of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. ORCID: 0000-0001-7141-986X.

Personal contribution: Rubanyk OV — the concept of publication, statistical processing of material, writing an article, collecting research material, participation in the processing of research material; Handrika DR — the concept of publication, literature review, participation in editing, participation in research, drawing conclusions.

Funding: The article was prepared in the framework of self-financing.

Declaration of Ethics: The authors declare that there is no conflict of interest and financial commitment.

Article: Received 20 July 2022; accepted 20 August 2022; published 14 September 2022September 2022.